

Muslimsk gravplads - med statens hjælp

Af kirkeminister Johannes Lebech

I løbet af efteråret 2001 falder de sidste formaliteter forhåbentlig på plads, så det praktiske arbejde med at anlægge en muslimsk begravelsesplads i hovedstadsområdet kan gå i gang. Dermed får muslimerne i Danmark opfyldt et stærkt og efterhånden gammelt ønske.

For at nå så langt har det imidlertid været nødvendigt, at staten er trådt til med en hjælpende hånd. Det er gennemgående blevet modtaget positivt i det danske samfund, men det har også fået nogle til at stille spørgsmål.

Hvorfor skal muslimerne overhovedet have en særlig begravelsesplads? Enhver har jo uanset tro ret til at blive begravet på en af folkekirkens godt 2.000 kirkegårde, og dem er der plads nok på. Hvorfor går staten ind og hjælper muslimerne? Trossamfund uden for folkekirken må jo ellers klare sig selv.

Hvorfor en muslimsk begravelsesplads?

De første muslimer kom til Danmark som gæstearbejdere for 30-40 år siden. De bevarede en stærk tilknytning til deres hjemlande, og de fleste ønskede at blive begravet i det land og den by eller landsby, de var kommet fra. Det skabte de bl.a. mulighed for ved at betale til begravelseskasser, som så dækkede udgifterne til at få sendt kisterne til hjemlandet.

I dag er der formentlig omkring 160.000 mennesker i Danmark med en muslimsk baggrund, og en meget stor del af dem bor i hovedstadsområdet. Nogle af dem er kommet hertil som gæstearbejdere, nogle af dem er gæstearbejdernes børn og børnebørn og deres familier. Andre er kommet hertil som flygtninge.

Muslimernes tilknytning til Danmark er blevet stærkere

og stærkere, efterhånden som de har boet her i længere tid, og nye generationer er kommet til. Dermed er ønsket om at blive begravet her i landet, hvor familien befinder sig, naturligvis også vokset. For flygtningenes vedkommende er der måske oven i købet tale om, at de ikke har nogen mulighed for at blive begravet i det land, de engang er flygtet fra.

En muslim har ligesom enhver anden borger i Danmark ret til at blive begravet på kirkegården, som hører til det sogn, hvor han eller hun bor. På nogle kirkegårde er der mulighed for, at det kan ske i en særlig afdeling, som er forbeholdt muslimer. Det er tilfældet i de fem største byer, hvor de folkekirkelige kirkegårde bestyres af kommunerne. Det er også tilfældet på nogle af de kirkegårde, som folkekirkens menighedsråd og kirkegårdsbestyrelser selv har ansvaret for. Antallet af kirkegårde med særlige afdelinger eller afsnit for muslimer er voksende.

Det er godt, at både menighedsråd og lokale muslimske ledere er interesserede i at lave aftaler om etablering af afdelinger for muslimer i tilknytning til eksisterende kirkegårde, for i det meste af Danmark er antallet af muslimer for beskedent til, at der er grundlag for at lave særskilte muslimske begravelsespladser.

I hovedstadsområdet bor der imidlertid mange mennesker med muslimsk baggrund. Derfor er det for mig at se både forståeligt og rimeligt, at de gerne vil have deres egen begravelsesplads, som de selv har ansvar for, og hvor de kan blive begravet i overensstemmelse med islamisk tro og skik, i stedet for at blive begravet i et afsnit af en folkekirkelig og dermed kristen kirkegård.

Ret til at anlægge egen kirkegård

Som en naturlig konsekvens af den religionsfrihed, som vi har haft i Danmark i mere end 150 år, er det sådan, at kirkeministeren kan give et trossamfund uden for folkekirken lov til at anlægge egen begravelsesplads. Det er dog en ret, som hidtil kun er blevet brugt i meget begrænset omfang.

Kravet om, at kirkeministeren skal give tilladelse, hænger sammen med, at en begravelsesplads naturligvis ikke kan placeres hvor som helst. Det skal f.eks. vurderes, om jordbundsforholdene er egnede til det. Før der gives tilladelse, skal det også afklares, om der er de nødvendige regler for brug af begravelsespladsen, og om der er sikkerhed for, at begravelsespladsen mindst kan blive opretholdt og vedligeholdt, så længe de enkelte gravsteder skal være fredede. På folkekirkens kirkegårde er fredningstiden for en normal kistegrav mindst 20 år.

Et trossamfund må imidlertid normalt selv sørge for at finde et egnet areal til en begravelsesplads, selv sørge for gennem forhandling med kommunen at få gennemført nødvendige ændringer af lokalplanen og selv sørge for at finde pengene til anlæg og drift af begravelsespladsen.

Hvorfor så statslig hjælp til muslimerne?

Det første forsøg på at få etableret en muslimsk begravelsesplads i hovedstadsområdet blev gjort for mere end 10 år siden. Det mislykkedes nok især, fordi det areal, man havde tænkt sig, i region- og lokalplaner var reserveret til andre formål.

Midt i 1990'erne fik Kirkeministeriet de første henvendelser om hjælp. Ministeriet forklarede, at et trossamfund selv måtte finde et areal og selv betale udgifterne, ligesom det er folkekirkens medlemmer, som over kirkeskatten betaler for anlæg og drift af de almindelige kirkegårde bortset fra de steder, hvor kirkegårdene drives af kommunen.

Kirkeministeriet gjorde dog også på et tidspunkt repræsentanter for muslimerne opmærksom på, at kirkegården i Næstved ejede et areal, som efter lokalplanen er beregnet til kirkegård, men som aldrig er blevet indviet til formålet. Muslimerne mente imidlertid, at placeringen i Næstved var for langt væk fra hovedstaden.

Muslimer i hovedstadsområdet gjorde derefter flere forsøg på at finde et areal, men uden held.

I september 2000 henvendte INDSam, som er de etniske mindretals sammenslutning, sig så på muslimernes vegne til Østersørådets kommissær for menneskerettigheder, Ole Espersen, og bad ham om hjælp.

Ole Espersen appellerede til statsministeren, og på den baggrund blev der nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe med Kirkeministeriet for bordenden. Arbejdsgruppen fik til opgave at finde et egnet areal, primært et areal, som staten ejede og dermed havde forholdsvis gode muligheder for at disponere over.

En vanskelig opgave

Man kan vel anse henvendelsen via Østersørådets kommissær for menneskerettigheder som et udslag af en voksende frustration. De embedsmænd og ministre, som siden har haft med sagen at gøre, fik dog ret hurtigt stor forståelse for frustrationen, for det viste sig at være en vanskelig opgave.

Hovedstadsområdet er stort, og der er et meget veludbygget net af veje, tog og busser. I dette område ejer staten og forskellige statslige institutioner også en del arealer. Alligevel måtte arbejdsgruppen konstatere, at der ikke rigtigt var nogen af dem, som størrelsesmæssigt, placeringsmæssigt, planmæssigt og prismæssigt egnede sig til formålet.

I slutningen af april, efter ca. syv måneders arbejde, måtte arbejdsgruppen konstatere, at et areal i Brøndby Kommune var det, som bedst levede op til de nødvendige betingelser. Det ligger ved Brøndbyskoven og ved landbrugsarealer, som Brøndby Kommune var i færd med at købe af Københavns Kommune med henblik på at udvide skoven.

Jeg drøftede placeringen med Brøndbys borgmester, Kjeld Rasmussen, som var villig til at medvirke til den nødvendige ændring af lokalplanen for arealet, så det kan bruges til begravelsesplads.

Derefter valgte jeg den 3. maj at offentliggøre placeringen og samtidig antyde, at prisen for arealet – ifølge de oplysninger jeg havde fået - ville være overkommelig.

Jeg kunne også fortælle, at Brøndby Kommune straks ville gå i gang med den nødvendige ændring af lokalplanen for arealet.

To dage senere måtte jeg imidlertid konstatere, at der var uklarhed om ejerforholdene. Arealet var ejet af Københavns kommune og var ikke en del af de landbrugsarealer, som Brøndby Kommune var i færd med at købe. Københavns kommune mente i øvrigt, at det med den hidtidige lokalplan for arealet var meget mere værd end den overkommelige pris, der var nævnt.

Det har, som mange vil vide, i sommerens løb givet anledning til mange og ind imellem heftige meningsudvekslinger i dagspressen, ikke mindst mellem de to kommuner, som hver for sig har sin stærke indflydelse på muligheden for at nå frem til en afgørelse: Brøndby Kommune som lokalplanmyndighed og Københavns Kommune som ejeren, der naturligvis gerne vil have den bedst mulige pris for arealet.

Efter sommerferien har det derfor været nødvendigt at få skåret knuden over. Når ændringen af lokalplanen er endeligt gennemført først på efteråret, kræver Københavns Kommune, at Brøndby Kommune overtager arealet i henhold til planlovens § 48. Det indebærer, at prisen fastsættes af en taksationskommission. Repræsentanter for de muslimske trossamfund, som er ved at stifte en fond, der skal anlægge og drive begravelsespladsen, har forpligtet sig til at betale Brøndby Kommune op til 3 millioner kroner for arealet. Og jeg har skaffet politisk tilslutning til, at hvis taksationskommissionen når frem til, at arealet har en værdi, der er højere end de 3 millioner, så træder staten til og dækker forskellen.

Afslutning

Det har været et højt usædvanligt sagsforløb. Reglen har været og skal fortsat være, at trossamfund uden for folkekirken, som vil etablere egen begravelsesplads, selv må finde et areal og selv dække alle udgifter.

I denne sag viste det sig desværre, at der var så mange praktiske og formentlig også holdningsmæssige forhin-

dringer, at en undtagelse var nødvendig, for at muslimer i et land, som gerne vil rose sig af at have religionsfrihed både på papiret og i praksis, kan få opfyldt det meget forståelige ønske, at de gerne vil kunne begrave deres døde på smuk og værdig måde i overensstemmelse med den tro og de skikke, som er deres.

Johannes Lehech er i skrivende stund Kirkeminister.